

KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE TANIMLAMA KRİTERLERİ

*Selman KARAYILMAZLAR**

*Ayşin AŞKIN***

*Yıldız ÇABUK****

ÖZET

Geçmişten bugüne kadar geçen süreç içerisinde belirgin olarak gözlenen birçok değişimin yaşandığı dünyamızda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin iş ve istihdam yaratma, büyük sanayileri destekleyerek onları tamamlama, bölgeler arası dengesizliği giderme, esneklik ve yeniliklere açık olma, gelir dağılımını dengeli hale getirerek ekonomik ve sosyal hayatın istikrarlı biçimde devam etmesini sağlama gibi özellikleri KOBİ'lerin önemini giderek artırmaktadır.

KOBİ'lerin tarihsel süreçteki yerinin incelendiği çalışmamızda, 13. yüzyılda başlayan ekonomik örgütlenmelerin günümüze kadar devinimleri araştırılmıştır. Bu süreçte günümüz Türkiye'sinde KOBİ tanımlamalarına yer verilmiş bu bağlamda çeşitli ülkelerdeki KOBİ tanımlamaları ele alınarak belirli kriterler çerçevesinde KOBİ sınıflamalarına gidilmiştir.

Anahtar Kelimeler: KOBİ'ler, Tarihsel gelişim, Tanımlama, Sınıflandırma, Örgütlenme

ABSTRACT

Features of little or middle scale enterprises like; creating business and employment, completing industries by supporting them, reducing regional differences, being flexible and open to the new

* Prof.Dr., Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Bartın orman fakültesi orman endüstri mühendisliği

** Öğr. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga meslek yüksek okulu

*** Yrd. Doç.Dr. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Bartın orman fakültesi orman endüstri mühendisliği

developments, ensuring continuity of economic and social life balancing income distribution; are making them more important in a very fast changing world through decades.

In the work in which we analyze the historical process of Small and Medium Size Enterprises (SMEs), the journey of economic organizations started to be formed at the beginning of 13th century has been investigated. Through this process the definitions made by different organizations about SMEs in Turkey are summarized. In this context, by taking the definitions of SEMs in Japan, USA, and Germany, a certain criteria are determined and classifications of SMEs have been made.

Key words : SMEs, Historical process, Definition of SMEs, Classification, Organization

GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerin bugünkü durumlarında ve gelişmekte olan ülkelerin de ekonomik ve sosyal istikrarının sağlanmasında en önemli sürükleyici kesimin küçük ve orta ölçekli işletmeler olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

Sabit yatırımlarının azlığı nedeniyle kriz dönemlerinde üretimlerini kolayca yavaşlatabilen, özel ihtiyaçları karşılayabilecek farklı ürün üretebilme yeteneğine ve değişen koşullara daha kolay uyum sağlayabilme esnekliğine sahip olan bu işletmelerin piyasa koşullarına uyum yetenekleri, ekonomik ve sosyal kalkınmanın sağlanmasındaki etkileri ve yüksek istihdam alanı sağlama özellikleri ile ülkelerin kalkınmasında en önemli sürükleyici kesim olduğu tartışılmaz bir gerçektir.

1. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Tarihin her döneminde ekonomik hayatta faal durumda olan küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler), ekonomik yapı içerisinde kendilerine sürekli yer bulmuş ve gelişme dinamiğinin yapı taşıını oluşturmuşlardır (Akyüz, 2000).

Esnaf, sanatkar ve küçük sanayinin ülkemizde köklü bir geçmişi bulunmaktadır. Osmanlı döneminde küçük ve orta ölçekli sanayinin kendine özgü bir yapısı mevcuttu ve bunlar lonca sistemi içinde toplanmıştı. Osmanlı-Türk toplumunun orta yapısını meydana getiren esnaf kesiminin ana ilkelerini Ahilik düzeni oluşturmaktaydı(Küçüktürk, 1991).

Şeyh Mahmut Nasreddin Ali Evran tarafından 13. yüzyılda Kırşehir'de kurulan Ahilik; esnaf kitlesini ayakta tutma amaçlı olarak

geleneksel kurallar içinde çalışan, sosyal güvenliği, askeri eğitim ve donatım hizmetlerini aksatmadan yerine getirmek üzere devrin geleneklerine göre çalışma düzeni olan bir meslek teşkilatıdır (Genç, 1981; Bayka, Pazarcık ve Gülmez, 1985). Esnaf kesiminde Ahi geleneğinin yönetim biçimi, kuralları ve toplantıları; mesleğe başlama, mesleki eğitim, yükselme, işyeri açma törenleri, imece ve yararlı kuruluşlar gibi gelenekler uzun yıllar uygulanmış ve sonradan çıkan iş ve hukuk düzenlemelerinde yardımcı olmuştur. Bu örgütün Anadolu'nun hemen her kent ve kasabasında bulunduğu bilinmektedir. Temelinde Ahilik düzeni bulunan esnaf teşkilatı, zamanla yerini Loncalar ya da Gedik Sistemi gibi isimlerle anılan düzene bırakmıştır (Küçüktürk, 1991; Serin, 1997).

Loncalar eski ahilik teşkilatına ilave olarak birçok özelliklere de sahipti. Sıkı bir disiplin ile yönetiliyorlardı ve bu disiplinli yönetim, düzenli ve verimli üretim yapılmasını sağlamaktaydı. Ayrıca devlet, loncalar aracılığı ile kalite kontrolü yapmakta ve fiyatları denetlemekteydi. Loncalar içinde rekabet yasaktı. Hammaddeler loncalar yardımı ile sağlanmakta ve dağıtılmaktaydı. Fiyatlar da loncalar vasıtası ile belli bir kar marjı koymak sureti ile tespit edilmekteydi. Böylece her türlü spekülasyon önleniyordu. Lonca yönetimi kendilerine bağlı esnafların işlerini yürüttüğü gibi hükümet ile esnaf arasında da işbirliğini de sağlamaktaydı (Yeğen, 1990).

Bu düşünceler ve teşkilatlanmalar sayesinde 15. ve 16. yüzyıllarda Osmanlı Devleti Avrupa ülkelerine göre ileri el sanatları ve küçük sanayiye sahip olmuştur. 17. yüzyılın ortalarında Avrupa da ortaya çıkan sanayi hamlesi ile makine gücünden yararlanma düzeyi yükselmiş ve dünya ekonomisinde bir yön değişikliği kendini göstermeye başlamıştır (Akyüz, 2000). Aynı tarihlerde sanayide "devlet kontrolü" kurulmuştur. Hatta, dünya standartlarını ilk uygulayan Osmanlı Devleti olmuştur. Fatih Sultan Mehmet'ten sonra tahta çıkan 2. Beyazıt tarafından yürürlüğe konulan "Kanunname-i İktisabı Bursa" (Bursa Belediyesi Yasası) bu konuda dikkat çekici bir belgedir (Serin, 1997).

18. yüzyılın ortalarından itibaren sanayi devriminin ekonomik hayata damgasını vurması ile birlikte, küçük sanayi zamanla önemini kaybetmeye başlamış fakat yine de hiçbir zaman toplum hayatından çıkmamıştır (Zadil, 1973). Bu dönem zarfında sanayi hamlesinden uzak kalan Osmanlı Devleti, Tanzimat ile birlikte liberal ekonomiye geçiş yapmıştır (Akyüz, 2000). Loncaların etkisi bir süre daha devam etse de, ticaret ve sanayi serbestliği ilkesi getirildiğinden dolayı Avrupa Devletleri ile ticari çalışmalar artmıştır. Böylece sanayi, özellikle de ticaret, giderek yabancı devletlerin eline geçmeye başlamış ve önlem olarak da gümrüklerin arttırılması düşünülmüştür (Serin, 1997).

19. yüzyıl, Avrupa’da küçük sanayi teşkilatı için bir dönüm noktası olmuştur. Küçük sanayi faaliyetleri, Fransız ihtilalinin getirdiğı yeni fikir akımları ile teknolojinin ilerlemesi ve büyük işletmeciliğın gelişmesi sonucunda rekabet gücünden yoksun kalarak yıkılmaya başlamıştır. 19. yüzyılın sonlarında, küçük sanayi işletmelerini tekrar bir teşkilat içinde toplama fikri doğmuş ve Avusturya, Almanya, İtalya, Macaristan ve Bulgaristan bu fikre öncülük ederek modern esnaf teşkilatlarının kurulmasını sağlamışlardır. (Serin, 1997).

Ülkemizde ise, küçük sanayi işletmelerinin teşkilatlanması kendiliğinden olmuş ve bu teşkilatlar anayasa ve kanunların teminatı altına alınmıştır. 1908 yılında Tanzimat’ın ilanı ile birlikte, sanayiye teşvik etmek amacı ile değışik kanunlar çıkarılmaya başlanmış ve sübvansiyon niteliğinde birçok tedbir getirilmiştir (Gavcar ve Yamak, 2000). Tanzimat’ın ilanından cumhuriyete kadar olan dönemde bu konu ile ilgili en önemli gelişme, büyük sanayi ile küçük sanayinin birbirinden ayrılmasıdır. Bu dönemde, sanayi odalarının büyük sanayiye temsil etmesi, esnaf cemiyetlerinin de küçük sanayiye temsil etmesi kararlaştırılmıştır. Ancak bütün bu önlemlere karşın sanayi çok büyük bir gelişme kaydetmemiş, cumhuriyet dönemine ilkel tekniklerle çalışan ve küçük işletmelerden oluşan bir sanayi ile girilmiştir (Serin, 1997).

Atatürk, 16 Mart 1923’de yaptığı bir konuşmasında dağınık yapıda olan esnaf, sanatkar ve küçük sanayi kesiminin problemlerine şu sözleriyle değinmiştir; *“ekonomide sanayileşme programımızı tahakkuk ettirmek, ürünlerimizin nefasetlerini ve standartlarını tanzim ve muhafaza etmek her türlü deniz ekonomisini genişletmek, her türlü maden ekonomisini büyütmek, küçük kredi müesseselerini vücuda getirmek kararındayız”* (Anonim 1973).

Esnaf-sanatkârlar ile küçük üretici kesimini bir örgüt altında birleştirmeyi öngören Ticaret ve Sanayi Yasası, 1924 yılında yürürlüğe konulmuştur. Aynı zamanda kooperatifleşme hareketi de başlamış ve ilk olarak 1925 yılında İstanbul Umum Ayakkabıcılar Kooperatifi ile 1926 yılında İstanbul Umum Saraç Sanatkârları Kooperatifi kurulmuştur. Kooperatifler yurt çapında büyük bir gelişme ve yayılma göstermiştir.

1929-1931 yılları arasında oluşan dünya ekonomik krizi ile birlikte devlet, ekonomik alanda önemli görevler yüklenmek zorunda kalmıştır (Akyüz, 2000). Esnaf-sanatkâr ve küçük üreticilerin finansman problemlerini gidermek amacıyla, 1933 yılında Türkiye Halk Bankası kurulmuştur. Bu kesimin teşvik ve himaye edilmesi içinde, 1943 yılında ticaret ve sanayi odaları ile esnaf odaları ve ticaret borsalarının yasası hazırlanarak yürürlüğe girmiştir. 1949 yılından sonra “5373 Sayılı Kanun”la esnaf odaları, ticaret ve sanayi odalarından ayrılarak bağımsız olarak çalışmaya başlamıştır. Ayrıca

esnaf ve sanatkâr ile yanlarında çalışan usta, kalfa, çırak ve diğer yardımcı personel de aynı çatı altında toplanmıştır. 1949 yılında “Esnaf Dernekleri ve Esnaf Birlikleri Yasası” çıkarılarak, birlikler ve dernekler sistemi başlatılmıştır. Bu arada Halk Bankası; esnaf, esnaf dernekleri, küçük sanat kooperatifleri ve küçük sanayi teşekküllerinin kredi ihtiyacını karşılama ve halk sandıklarına kredi vermekle görevlendirilmiştir (Günel, 1981). 1957 yılında “Sanayi Sicili Kanunu”nun yürürlüğe girmesi ile esnaf-sanatkâr-küçük üretici kesimi için de bir tanımlama yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

1963 yılından başlamak üzere Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hemen hepsinde küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerine değinilmekte ve bu kesimin finansman, kredi, örgütlenme, kooperatif kurma, hammadde, donatım, kalite, teknoloji yetersizliği, iç ve dış pazarlama problemlerinin çözümlenmesine ilişkin tedbirlere yer verildiği görülmektedir. Ancak yine de KOBİ’lerle ilgili politikalara yeterince yer verilmemiştir. Bunun başlıca nedeni; yurdumuzdaki geleneksel esnaf, sanatkâr, el sanatları ve tacir gibi sınıflandırmalarla bu işletmelerin yerinin tam belirginlik kazanamamasıdır.

1970’li yıllarda dünya genelinde olduğu gibi ülkemizde de teknolojinin gelişmesi, kişi ve toplumlardaki bağımsızlık eğiliminin artması, bilgi toplumuna geçiş ve rekabetle birlikte kalite unsurunun ön plana çıkması gibi nedenlerden dolayı gerek ekonomik gerekse sosyal yapıda önemli ekonomik dalgalanmalar olmuştur. Oluşan ekonomik krize karşı küçük işletmelerin daha dayanıklı olduğu ve değişikliklere karşı daha kolay uyum sağladıkları gözlemlenerek önemleri daha çok artmaya başlamıştır. Günümüzde de küçük işletmeler ülke ekonomisinde büyüme, istihdam, sanayileşme ve uzun dönemde kalkınma açısından önemli rol oynamaktadır (Çağlar, 2002, Yeğen, H., 1990).

KOBİ’ler yalnızca gelişmekte olan ülkelerde değil, aynı zamanda gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerde de önemini korumaktadır. 21. yüzyıla girdiğimiz şu dönemde, gelişmiş ülkelerde şimdiye kadar izlenen küçük işletmelerle ilgili istihdamı artırmayı amaçlayan politikalar ikinci plana atılarak, üretimde, satışta ve yönetimde yeniliklere giden küçük işletmelerin oluşumunu ve rekabetini sağlayan politikalar oluşturulmaya çalışılmaktadır. Gelişmiş ülkelerin küçük işletme politikaları istihdamı artırma odaklı değil, çağın gereği olan canlı, yaşanabilir, dinamik girişimcilerin geliştirilmesi olmaktadır (Sarıaslan, 1994: 11). Bu zorluklara rağmen tüm ülkelerde, işletmelerin yaklaşık yüzde 99’unun KOBİ’lerden oluştuğu şeklinde bir genelleme yapılabilir (Küçükçolak, 1998: 8).

2. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERİN TANIMLANMASI

Esnaflık, sanatkar ve küçük ölçekli işletmelerin ülkemiz ve diğer ülkeler için geçerli evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. Hatta zaman zaman aynı ülkedeki çeşitli kurumlar tarafından farklı kriterler esas alınarak değişik tanımlamalar yapılmaktadır (Demir, 1988).

Tanımlamalardaki sınırlamaların, genelde ülke ekonomilerinin büyüklüğüne bağlı olarak değiştiğı görülmektedir. Sınıflama ve ortak bir KOBİ tanımı yapılmasında, hemen hemen tüm ülkelerde kullanılan kriterler, genel anlamda nitel ve nicel olarak yapılan sınıflandırmalardır. Bazı kaynaklarda bunlar sosyolojik ve teknik ölçütler olarak da isimlendirilmektedir (www.danismend.com).

Nitel ve nicel açıdan yapılan tanımlamalarda kullanılan kriterler genel olarak aşağıdaki gibidir:

a) Nicelik yönünden

- İşçi sayısı,
- Sermaye,
- Aktif toplamı,
- Toplam çevirici güç miktarı,
- Enerji kullanımı,
- Ciro (satış hasılatı),
- Makine parkı,
- Kapasite (üretim hacmi).

b) Nitelik yönünden

- Girişimcinin işletmede fiilen çalışması,
- İş bölümü ve uzmanlaşma derecesi,
- Sermayenin sınırlı oluşu, finansal yetersizlik,
- Yönetim tekniklerinin uygulanmaması veya yetersizliğı.

Tanımlamalarda işçi sayısı kolay saptanabilmesi nedeniyle en çok kullanılan ölçüttür. (Ceylan, 1986).

2.1. Dünyada ve Türkiye’de KOBİ’lerin Tanımlanmasında Kullanılan Kriterler

KOBİ’lerin tanımı, 12.04.1999 tarihinde kabul edilen 3624 Sayılı “Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı’nın (KOSGEB)” kurulması hakkındaki kanunda yer almaktadır. Bu kanunun “tanımlara” ilişkin 2. maddesinde, kanunda geçen “işletmeler” deyiminden ne anlaşılması gerektiğı şöyle ifade edilmiştir:

İşletmelerden, imalat sanayi sektöründe 1-50 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri “küçük sanayi işletmeleri” ve 51-150 arası işçi çalıştıran sanayi işletmeleri de “orta ölçekli sanayi işletmelerini” ifade eder (Erol, 1996).

Türkiye Halk Bankası'nın Aralık 1995'de KOBİ'lere ilişkin iş programındaki yaptığı tanımlar şöyledir:

En fazla 100 işçi çalıştıran, kanuni defter kayıtlarındaki arsa ve bina hariç makine, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları ile diğerleri toplamı 15 milyar TL'ye kadar olan işletmeler “küçük ölçekli sanayi işletmeleri” olarak değerlendirilmekte; işyerinde en fazla 250 işçi çalıştıran ve kayıtlarındaki toplam sabit yatırım tutarı (arsa, bina, makine, tesis ve cihazları, döşeme ve demirbaşları, taşıt araç ve gereçleri ile diğerleri) toplamı 30 milyar TL'ye kadar olan işletmeler ise orta ölçekli sanayi işletmeleri olarak değerlendirilmektedir (Anonim 2001, Anonim 1995).

Bunun yanı sıra Devlet Planlama Teşkilatının (DPT) 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı “Küçük Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporunda” yer alan kriterler şöyledir:

- 1-9 kişinin çalıştığı işyerleri çok küçük,
- 10-49 kişinin çalıştığı işyerleri küçük,
- 50'den fazla kişinin çalıştığı işyerleri de orta ölçekli sanayi işletmeleri olarak tanımlanmıştır (Gavcar ve Yamak, 2000).

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün genel sanayi ve işyeri sayımlarında yer alan kriterlerde:

- 1927 yılında 4 ya da daha az sayıda kişi çalıştıran işletmeler küçük,
- 1950 yılında 10 veya 10 beygir gücünden daha çok devindirici güç kullanan sanayi işletmeleri büyük, 9 veya 9'dan az devindirici güç kullanan sanayi işletmeleri küçük,
- 1964 yılında 9 veya daha az kişi çalıştıran işletmeler küçük,
- 1970 yılında 9 veya daha az kişi çalıştıran işletmeler ve 50 beygir gücünden az devindirici güç kullanan işletmeler küçük,
- 1980 yılında 1-9 kişi çalıştıran işletmeler küçük,
- 1985 yılında 1-9 kişi çalıştıran işletmeler küçük ve 10-49 kişi çalıştıran işyerleri orta ölçekli,
- 1992 yılında 1-9 kişi çalıştıran işyerleri de küçük ölçekli işyerleri olarak kabul edilmiştir.

Küçük Sanayi Geliştirme Teşkilatı (KÜSGET) ise; 1-9 kişi çalıştıran işletmeleri küçük, 10-49 kişi çalıştıran işletmeleri orta ölçekli, 50'den fazla

kişi çalıştıran işletmeleri ise büyük sanayi işletmeleri olarak tanımlamaktadır (Uludağ ve Serin, 1991).

EXIMBANK'da küçük ve orta ölçekli imalatçı- ihracatçı firmalara yönelik kredi teşvik programında bu işletmeleri 200 işçiye kadar istihdam yapan firmalar olarak tanımlamaktadır.

TOSYÖVÜN tanımında ise ;

- 1-10 kişi çalıştıran işletmeler çok küçük,
- 10-100 kişi çalıştıran işletmeler küçük ve orta ölçekli,
- 100 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmeler büyük sayılmaktadır.

Milli Prodüktivite Merkezi'nin (MPM) çalışan personel sayısına göre yaptığı tanımlamada ise; 1-9 kişi çalıştıran işletmeler çok küçük, 10-24 ve 25-49 kişi çalıştıran işletmeler küçük, 50-99 kişi çalıştıran işletmeler orta ölçekli, 100 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmeler (100-199, 200-499, 500-999 ve 1000 den yukarısı) büyük işletmeler olarak kabul edilmiştir (www.makdis.pamukkale.edu.tr).

İşletme büyüklüklerinin çeşitli kurumlar tarafından tanımlanması, Tablo 1'de gösterildiği gibidir:

Tablo 1: İşletme Büyüklüğünün Çeşitli Kurumlar Tarafından Tanımlanması

Tarih	Personel Sayısı			Makine parkı değeri (milyon TL)			Ek Açıklama
	Küçük	Orta	Büyük	Küçük	Orta	Büyük	
D.P.T	10-49	50-99	100-+				1-9 kişi çok küçük
D.İ.E	1-9	10-24	25-+				
HALK BANK	1-99	10-250	251-+	<15 Milyar	15<x<30 Milyar	x>30 Milyar	
KOSGEB	1-50	51-150	151-+				
İ.S.O	1-25	26-+	101-+				
İ.T.O	1-20	21-100	300-+				
A.T.O	10-30	31-299	101-+				1-9 kişi çok küçük
G.ANTEP T.O	1-9	10-100		0-50	50-750	750-+	İşl.ser.30-500 milyon arası
BURSA T.O.	5-50	51-+					1-4
KONYA T.O	1-50	51-200		-150	150-500		Ev Sanayi

Küçük işyerlerinin teknik yeniliklere yatkınlıkları; tüketici tercihlerine daha esnek olmaları, ekonomide ortaya çıkan dalgalanmalara

uymadaki üstünlükleri, üretimdeki boşlukları daha hızlı doldurmaya olan katkıları, büyük firmalara yönelik olumlu etkileri, bölgeler arası dengeli büyümeye tesirleri, rekabetin teşvikinde oynadığı roller, bürokratik yapılarındaki dinamiklik, milli gelire istihdama verimliliğe ve müteşebbis yetiştirmeye sağladıkları katkı, daha yakın yönetici ve yönetilen ilişkileri gibi çok önemli işlevleri yerine getirmeleri gibi faktörlerde KOBİ'leri Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada önemli işletmeler haline getirmiştir (Er,1998, www.pamukkale.edu.tr).

Bu nedenle de AB, 1986 yılında küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin gelişmesine yönelik hedef ve stratejileri belirtmek için bir çalışma gurubu oluşturmuştur. Buna göre, küçük ve orta boy işletmeler tek bir çatı altında toplanarak üç grup altında sınıflandırmaya gidilmiştir: Küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler), büyük ölçekli işletmeler ve çok küçük ölçekli işletmeler.

Daha önce belirtilen kriterlere göre bazı ülkelerde işletmeler; küçük işletmeler, orta ölçekli işletmeler ve büyük işletmeler şeklindeyken bazı ülkelerde alçak küçük işletmeler, küçük işletmeler, orta ölçekli işletmeler ve büyük ölçekli işletmeler olarak sınıflandırılmıştır.

Dünyada bu konudaki uygulamalara bakıldığında genellikle iki ayrı açıdan tanımlamanın yapıldığı görülmektedir:

İstihdam edilen kişi sayısına göre:

- Mikro firmalar (2–3 kişi),
- Çok küçük firmalar (3–20 kişi),
- Küçük firmalar (20–50 kişi),
- Orta firmalar (50–200, 50–500 kişi).

Yönetim ve maliyet açısından ise:

- Tek kişilik şirketler.
- Modern aile şirketleridir. (Leander , A., 1991) .

Nitel ve nicel açıdan yapılan bu tanımlamalar, her ülkeye göre farklılıklar göstermektedir.

2.2. Çeşitli Ülkelerin KOBİ Tanımlaması

ABD'de işgören sayısına göre işletme ölçeği, Tablo 2'de gösterildiği gibidir:

Tablo 2: ABD'de İşletme Tanımlaması

Ölçek	Çalışan kişi sayısı
Küçük işletmeler	1-99 veya 499
Orta işletmeler	500-995 veya 500-1499
Büyük işletmeler	1500 kişiden fazla

Almanya’da KOBİ’ler, 500’den az çalışanı olan ve yıllık net satışı 100 milyon markı geçmeyen işletmeler olarak tanımlanmaktadır. AB’nin benimsediği KOBİ tanımında çalışan sayısının 250 ile sınırlandırıldığı dikkate alındığında, Almanya’da bu kesimin daha geniş tutulduğu görülmektedir. Almanya’daki toplam 33 milyon işletmenin yüzde 99,6’sı KOBİ tanımı kapsamına girmektedir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin Araştırma Enstitüsü tarafından yapılan tanımlaması ise Tablo 3’te gösterildiği gibidir:

Tablo 3: Almanya’da KOBİ Tanımlaması

Sektör	Çalışan Sayısı	Yıllık satış tutarı
İmalat sektörü		
Küçük işletmeler	1-49	2 milyon DM’a kadar
Orta işletmeler	50-99	2 milyon DM- 25 milyon DM
Toptan ticaret		
Küçük işletmeler	1-9	1 milyon DM’a kadar
Orta işletmeler	10-99	1 milyon DM- 500 milyon DM
Perakende ticaret		
Küçük işletmeler	1-2	500 binDM’a kadar
Orta işletmeler	3-99	500 bin DM- 2 milyon DM
Ulaştırma haberleşme ve hizmet		
Küçük işletmeler	1-2	100 binDM’a kadar
Orta işletmeler	3-49	100 binDM- 2 milyon DM

Kaynak: KOBİ Gelişim Projesi, Ekonomik Forum Aylık Ekonomi Dergisi Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yıl:9 Sayı: 03, 2002, S: 21-2.

İngiltere’de küçük işletme araştırma komitesi tarafından sektörlere göre yapılmış küçük işletme tanımları Tablo 4’te gösterildiği gibidir:

Tablo 4: İngiltere’de Sektörlere Göre KOBİ Tanımlaması

Sektör	Tanım
İmalat sanayi	200 kişiden az
İnşaat sektörü	25 kişiden az
Madencilik	25 kişiden az
Perakende ticareti	Yıllık satış 50 bin Pound' dan az
Toptan ticaret	Yıllık satış 200 bin Pound' dan az
Motorlu araç ticareti bakım ve onarım	Yıllık satış 100bin Pound'dan az

Fransa'da ise 1,7 milyonun üzerinde işletme mevcut olup, bunların yüzde 98'i KOBİ tanımlamasına girmektedir. Çalışan kişi sayısı 250'nin altında olup, yıllık satış cirosu 250 milyon Frangı aşan işletmeler büyük işletme kapsamında, aynı şekilde çalışan kişi sayısı 50 den az olmakla birlikte yıllık cirosu 50 milyon Frangı aşan işletmeler de orta ölçekli işletmeler olarak değerlendirilmektedir. Fransa'da KOBİ'ler istihdamın yüzde 65'ini sağlarken, üretiminde yüzde 56'sını gerçekleştirmektedir (Küçüktürk Y., 1991).

Japonya'da KOBİ tanımlaması iş gören sayısının yanında sermaye miktarı da dikkate alınarak yapılmıştır. Bu tanım Tablo 5'te gösterildiği gibidir:

Tablo 5: Japonya'da KOBİ Tanımlaması

Ölçek	Çalışan kişi sayısı
Mikro	1-4 arası kişi çalıştıran
Çok küçük	5-19 arası kişi çalıştıran
Küçük ve orta boy	20-299 arası kişi çalıştıran

Kaynak: Çelik, A., Akgemici, T., (1998) Girişimcilik Kültürü ve Kobiler, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara

Japonya'da ki imalat sanayinde küçük ve orta boy işletmelerin sermayesi 100 milyon Yen'den fazla olmamaktadır.

Ekonomik Kalkınma İşbirliği Teşkilatı (OECD)'nin yaptığı tanımlamada ise yalnızca işçi sayısı esas alınmıştır. Bu tanımlama Tablo 6'da gösterildiği gibidir:

Tablo 6. OECD'nin KOBİ Tanımlaması

Ölçüt	Çalışan kişi sayısı
Çok küçük	20 den az kişi çalıştıran
Küçük	20-99arası kişi çalıştıran
Orta	100-499 arası kişi çalıştıran
Büyük	500 den fazla kişi çalıştıran

Kaynak: www.danismend.com/konular/bilgiveteknoyon/BILGIO-KOBILER-1.htm

SONUÇ

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri incelendiğinde KOBİ'lere yönelik göstergeler, bu kesimin önemini gayet açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Her ne kadar KOBİ'ler, ülkelere göre tanımsal ve yapısal farklılıklar gösteriyorsa da, dünyanın neresinde olursa olsun değişmeyen bir gerçek, bu işletmelerin bütün dünya ülkelerinin ekonomilerinde göz ardı edilmeyecek katkılara sahip olmasıdır.

KAYNAKÇA

- AKYÜZ, K.C.; (2000) **Doğu Karadeniz Bölgesinde Yer Alan İlindeki Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Yapısal Analizi**, Doktora Tezi, Trabzon.
- ANONİM; (1973) “*Cumhuriyetin 50. Yılında Esnaf ve Sanatkâr*”, TESK. Birinci Baskı Güneş Matbaacılık, Ankara .
- ANONİM (2001); TC. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü, **Yatırımlarda Devlet Yardımları Mevzuatı**, Ankara.
- ANONİM (2002); “*KOBİ Gelişim Projesi*”, **Ekonomik Forum Aylık Ekonomi Dergisi**, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yıl:9 Sayı: 03, S: 21–23.
- ANONİM (1995); “*KOBİ’ler ve Kredi Olanakları*”, **Türkiye Halk Bankası**, Ankara
- BAYKA ,O., PAZARCIK, O. ,GÜLMEZ, İ., (1985); **Küçük Sanayinin Yeri Önem ve Pazarlama Uygulamaları**, MPM Endüstri ve Ekonomi Şubeleri Yayın No:328, Ankara.
- CEYLAN, A., (1986); **Küçük İşletmelerin Finansal Yönetimi ve Bursa Bölgesinde Bir Uygulama** , Bursa İ.T.İ.A İşletme Fakültesi Yayın No: 12, Bursa.
- ÇAĞLAR, İ., (2002); “*KOBİ’lerde Kriz Yönetimi, Etkileri, Sonuçları, Çözüm Önerileri Üzerine Çorum KOBİ’lerinde Bir Araştırma*”, **Standart Ekonomi ve Teknik Dergi**, Yıl: 41, Sayı 485, ISSN 1300-8366, Sayfa No : 50.
- ÇELİK, A., AKGEMİCİ, T., (1998) ; **Girişimcilik Kültürü ve Kobiler**, Nobel Yayın Dağıtım , Ankara .
- DEMİR, M., (1988); **Türkiye’nin İstihdam Politikaları İçerisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yeri ve Önemi**, Sayfa No: 135.
- ER, Ş., (1998); “*KOBİ’ler ve Sanayimiz*”, **Standart Ekonomik ve Teknik Dergi**,Yıl: 37 Sayı 439, Sayfa 76.
- EROL, K., (1996); Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü (TES-AR), **Kamu İhaleleri ve Küçük ve Orta Boy İşletmeler**, Ankara .
- GAVCAR, E., YAMAK, R.,N., (2000); “*Küçük Ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Endüstri İşletmelerinde Kalite Faaliyetleri (Giresun İli Örneği)*”, **Orman Mühendisliği Dergisi**, Orman Mühendisleri Odası, ISSN 1301-3572, Yıl:37, Sayı:1.
- GENÇ, F., (1981); **Dünden Bugüne Esnaf ve Küçük Sanayici**, 2.İktisat Kongresi 3.Sosyal Gelişme ve İstihdam Komisyonu Tebliğleri, DPT Yayınları No: 1783, İzmir.
- GÜNAL, A., (1981); **Esnaf ve Sanatkarların Sorunları ve Çözüm Önerileri**, 2. İktisat Kongresi, DPT Yayın No: 1783, İzmir.
- KÜÇÜKTÜRK Y., (1991); **Avrupa Topluluğu’na Entegrasyonda Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Yapısal Analizi ve Karşılaşılan Problemler**, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

KÜÇÜKÇOLAK, R. A., **KOBİ'lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü**, İstanbul:İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 1998.

LEANDER , A., (1991); **State Aids With Special Regard to The Problems of Small and Medium Size Enterprises**, İ.S.O Raporu , İç Yayın No: 1991/5 , İstanbul.

MÜFTÜOĞLU, M. T.,(1993), **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, sorunlar- Öneriler**, Yeniden Gözden Geçirilmiş Üçüncü Basım, Desen Ofset, Ankara.

SARIASLAN, H., **Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Finansal Sorunları: Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara:TOBB Yayını, 1994.

SERİN H.,(1997); **İçel İli Küçük ve Orta Ölçekli Orman Ürünleri Sanayi İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yönden İncelenmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

ULUDAĞ, İ.,SERİN, V., (1991); **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler - Yapısal ve Finansal Sorunlar – Çözümler**, İstanbul Ticaret Odası , Yayın No:25, İstanbul.

YEĞEN, H., (1990);**Küçük İşletmelerin Başlıca Özellikleri, Sorunları ve Konuyla İlgili Karşılaştırmalı Bir Çalışma**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul .

ZADİL, E., (1973); **Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüslerinin Örgütlenmesi ve Kooperatifleşmesi ve Kooperatifleşme**, Küçük ve Orta Sanayi Teşebbüslerinin Geliştirilmesi Semineri, MPM Yayın No: 120, S, 33-34

www.danismend.com/konular/bilgiveteknoyon/BILGIO-KOBILER-1.htm

www.makdis.pamukkale.edu.tr/Mak2.htm.